

Razdelitev skupnega dohodka
gradbenih podjetij

Kakor je znano, bodo gradbena podjetja, gradbena obrtna in gradbena montažna podjetja v l. 1957 razdeljevala skupne prejemke z ugotavljanjem dohodka.

Za ta podjetja veljajo v načelu isti predpisi tako glede ugotavljanja kakor glede razdelitve dohodka. Razen splošnih načel, ki veljajo za ugotavljanje dohodka, pa je zanimivo pripomniti, da je prišlo v gradbeništvu še do nekaterih sprememb, ki bodo vsekakor vplivale na povečanje mehanizacije in s tem tudi na še večje povečanje delovne storilnosti, kakor je tista, ki jo omogoča sam sistem razdelitve skupnih prejemkov na temelju ugotavljanja dohodka. Predvsem se ne bodo več tako imenovani terenski dodatki, ki tvorijo v gradbeništvu precejšnja postavka, šteli za materialne stroške, temveč se bodo krili iz dela dohodka, ki je namenjen za osebne dohodke delavcev. Ker se plačuje od osebnega dohodka delavcev prispevek proračunom, pomeni, da se mora plačati prispevek tudi za prejemke na račun terenskih dodatkov.

Dejstvo je, da je v gradbeništvu terenski dodatek predstavljal dejansko del plače. Terenskega dodatka niso uživali samo delavci, ki so bili zaposleni trenutno izven kraja svojega bivanja in izven sedeža gospodarske organizacije v nekem nenaseljenem kraju, temveč vsi tisti stalni kvalificirani delavci, ki so delali izven kraja svojega stalnega bivanja. Tako je imelo nemajhno število kvalificiranih delavcev, ki je bilo zaposleno pri gradbenih podjetjih v naših velikih mestih, neglede na to, da je morda vsako nedeljo ali vsak mesec odhajalo domov nekam v okolico, pravico na terenski dodatek; ker so izpolnjevali formalne pogoje, da je njihovo delovno mesto izven kraja stalnega bivanja, za ta kraj pa so šteli kraj, kjer živi njihova družina, ne pa kraj, kjer morda dejansko preživijo tudi desetletja svojega življenja.

Ni pa popolnoma jasno, ali se bo iz terenskega dodatka plačal prispevek za socialno zavarovanje in prispevek za stanovanjsko graditev. Po predpisih o financiranju socialnega zavarovanja namreč ni določeno, da se plačuje na terenski dodatek prispevek za socialno zavarovanje, medtem ko se šteje pri prispevku za stanovanjsko graditev v načelu kot osnova tistj znesek, ki služi za osnovo za plačevanje prispevka za socialno zavarovanje.

Po drugi strani določa uredba o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij, da se plačuje iz osebnega dohodka delavcev (terenski dodatek pa se plačuje iz dohodka, ki je namenjen za osebne dohodke) prispevek proračunom, prispevek za socialno zavarovanje in prispevek za stanovanjsko graditev. To vprašanje bo moralo biti razčiščeno s predpisi, ki jih objavljata zvezni državni sekretariat za finance in sekretariat za delo zveznega izvršnega sveta na temelju pooblastila iz uredb o razdelitvi skupnega dohodka.

No, ne glede na to, kako bo to vprašanje rešeno, postaja delovna sila v gradbeništvu dražja kakor doslej že s samim

tem, da se plačuje na terenski dodatek prispevek proračunom iz osebnega dohodka. S povečanjem plač visoko kvalificiranim in kvalificiranim delavcem v višini 10%, polkvalificiranim pa za 5% na osnovi določb zveznega družbenega plana za l. 1957 in z zgornjim povečanjem terenskega dodatka za višino prispevka proračunom iz osebnega dohodka bo v mnogih gradbenih gospodarskih organizacijah nastalo vprašanje rentabilnega poslovanja. Znano je namreč, da tvorijo pri nas izdatki za plače v gradbeništvu pomemben del bruto dohodkov, posebno zaradi zelo skromne mehanizacije. Povečanje izdatkov za osebne dohodke lahko pripelje mnoge gradbene gospodarske organizacije, če ne bodo storile ustreznih ukrepov, do nezaželenih izgub.

Kako je mogoče odpraviti trenutne težave in take negativne pojave? Mnenja smo, da sta v načelu tu dve možnosti. Prvič, izločitev vseh rezerv delovne sile, ki, kakor se to pogosto poudarja, v gradbeništvu niso majhne, in drugič, zamenjava delovne sile z mehanizacijo, ki je, kakor je splošno znano, na zelo nizki ravni.

Za mehanizacijo pa ni, kakor se poudarja, dovolj sredstev, oziroma ni dovolj »cenenih« sredstev. Sredstva sklada za samostojno razpolaganje komaj zadostujejo za nekatere drobne investicije, posojila za investicije iz družbenih investicijskih skladov pa so bila po dosedanjih predpisih tudi »draga«, ker jih je bilo treba vračati kot zakonito obveznost iz dobička, to je po zveznem obdavčenju dobička.

Po novih predpisih sicer še ni mogoče reči, kakšna bodo sredstva za samostojno razpolaganje zato, ker je odvisno njihovo obračunavanje od višine odstotka deleža pri dohodku v razmerju do realizacije iz lanskega leta kakor tudi od velikosti dohodka, ki bo realiziran v letošnjem letu. No, v vsakem primeru pa bodo imele gospodarske organizacije, ki bodo realizirale višji dohodek kakor lani, proporcionalno tudi večji znesek za izločitev v svoje sklade. Prav tako so pri odplačilu anuitet za investicijska posojila gospodarske organizacije, ki razdeljujejo skupne prejemke na osnovi ugotavljanja dohodka, v marsičem v ugodnejšem položaju kakor prejšnja leta, ker odplačujejo anuitete iz skupnih prejemkov pred ugotavljanjem dohodka. Najpomembnejšo spremembo glede olajšanja odplačevanja investicijskih posojil v gradbeništvu v primerjavi s prejšnjimi leti pa prinaša 18. člen uredb o razdelitvi skupnega dohodka, po katerem morejo gradbena podjetja, gradbena obrtna podjetja in gradbena montažna podjetja izplačati anuitete za investicijska posojila na breme sredstev amortizacijskega sklada za zamenjavo. Če torej ne bi bilo dovolj sredstev za plačilo anuitet za investicijska posojila pri razdelitvi skupnega dohodka, bodo gradbena podjetja lahko izpolnila te svoje obveznosti na breme sredstev amortizacijskega sklada.

Nedavno smo pisali o nekaterih pomanjkljivostih organizacije znanstvenega dela in znanstvenih ustanov pri nas, posebno pa tistih, ki so bolj tesno povezane z uporabo znanosti in tehnike v gospodarstvu. Sedaj se na to vprašanje ponovno vračamo glede na to, da je bil pravkar izdalan osnutek zakona o organizaciji znanstvenega dela.

Ni mogoče zanikati očitnega napredka, ki je bil na tem področju dosežen v povojnih letih: znatno večje število znanstvenih ustanov, v povprečju boljša opremljenost, več kadra in vrsta konkretnih rezultatov v znanstvenih raziskovanjih in njihovi uporabi, ki jih je občutilo tudi gospodarstvo. Po drugi strani je ostalo še dovolj nerešenih stvari, pojavila pa so se nekatera nova vprašanja. Med sedanjimi pomanjkljivostmi bi morda morali na prvem mestu navesti razdrobljenost znanstvenoraziskovalnih del na množico ustanov, ki so včasih zelo majhne in brez zadostnih moči za resnejši podvig (pogosto se trdi, da imamo vsaj po imenu več inštitutov kakor velike in razvite države). Nato bi mogli navesti nezadostno medsebojno sodelovanje in sodelovanje s proizvodnjo ter potrebami proizvodnje, način financiranja, ki ni vedno najbolj posrečeno rešen, potrebo po večjem dotoku novega kadra in druge probleme.

Z osnutkom zakona se določajo pogoji, pod katerimi je mogoče ustanoviti znanstvene ustanove: da so zagotovljena materialna sredstva in kader ter da je taka ustanova dokazano potrebna. S tem se želimo izogniti drobljenju moči in sredstev na več majhnih ustanov enake ali podobne vrste. Z istim smotrom je prav tako določeno, da lahko dva ali več ustanoviteljev skupno ustanovijo inštitut.

Po osnutku se ustanove financirajo večinoma kakor doslej s sredstvi ustanoviteljev, razen tega pa bodo imele pravico opravljati državnim organom in gospodarskim ter drugim organizacijam določene usluge, za katere bodo sklepale pogodbe. Presežek proizvodov, ki jih bodo tako ustvarile, bodo vnesle v ustrezne sklade ustanove.

Posebna pozornost je posvečena določbam o upravljanju znanstvenih ustanov. Po tistem, kar je vneseno v načrt, se vidi, da so bile posebno upoštewane teze, ki jih je nedavno izdelala komisija za družbeno upravljanje zveznega odbora Socialistične zveze. Tako so podrobneje določeni pogoji ne samo za ustanovitev, temveč tudi za ukinitve ustanove. Ukine se lahko samo, če ne izpolnjuje določenih pogojev, ali če preneha potreba po njenem obstoju, ali če ne more opravljati dela, ki ji je bilo določeno. Nadalje so določeni trije organi upravljanja: svet ustanove, direktor in uprava, kar približno ustreza predstavniškemu, poslovodskemu in upravnemu organu po tezah komisije. Funkcije, ki so določene tem organom, prav tako večinoma ustrezajo funkcijam, kakršne so bile določene v omenjenih tezah.

V prizadevanju, da bi zagotovili čim boljše reševanje vprašanja kadra, je v osnutku vrsta določb o nazivih znanstvenih in strokovnih sodelavcev ter o pogojih za pridobitev teh nazivov. Določeni so nazivi znanstvenega sodelavca, višjega znanstvenega svetnika, po strokovni liniji pa nazivi strokovnega sodelavca in višjega strokovnega sodelavca.

M. J.